

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра соціально-економічної географії і регіонознавства
імені Костянтина Нємця

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.б. декана факультету геології,
географії, рекреації і туризму
Катерина КРАВЧЕНКО
“серпень” 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ФАХОВА ТУРИСТИЧНА ПРАКТИКА

рівень вищої освіти	другий (<u>магістерський</u>)
галузь знань	<u>10 Природничі науки</u>
спеціальність	<u>106. Географія</u>
освітня програма	<u>«Географія рекреації та туризму»</u>
вид дисципліни	<u>за вибором</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

«27» серпня 2025 року, протокол № 12

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Людмила НЕМЕЦЬ, д. геогр. н., професор, професор кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства імені Костянтина Немця

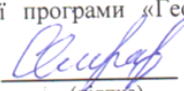
Програму схвалено на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства імені Костянтина Немця
Протокол № 11 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

 Людмила НЕМЕЦЬ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Географія рекреації та туризму»

Гарант освітньо-професійної програми

 Сергій КОСТРИКОВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму
Протокол № 7 від «27» серпня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

 Юлія ПРАСУЛ
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма фахової туристичної практики складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 106. Географія освітньою програмою «Географія рекреації та туризму» та Положення про проведення практики студентів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол Вченої ради університету № 7 від 11. 04. 2022 р., наказ ректора № 0213-1/136 від 22. 04. 2022 р.).

Практика є обов'язковим компонентом програми підготовки фахівців із вищою освітою. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення у разі одержання необхідного обсягу практичних знань і умінь відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 106. Географія для другого (магістерського) рівня вищої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України № 519 від 11. 05. 2021 р).

1. Опис практики

1. Опис фахової туристичної практики

1.1. Характеристики практики

1.1.1. Місце практики в структурі основної освітньої програми і область застосування програми фахової туристичної практики

Фахова туристична практика з одержання професійних навичок належить до дисциплін за вибором (цикл професійної підготовки) та є важливим елементом в структурі основної освітньо-професійної програми підготовки студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 106. Географія освітньою програмою «Географія рекреації та туризму». Програма практики визначає її зміст, обсяг і порядок проходження студентами.

1.1.2. Форми проведення фахової туристичної практики

Фахова туристична практика являє собою вид навчальних занять, орієнтованих на професійно-практичну підготовку майбутніх фахівців, що навчаються, шляхом: особистої участі студента в діяльності установ і організацій різних форм власності; виконання індивідуальних завдань.

1.1.3. Вимоги до баз фахової туристичної практики

У якості бази фахової туристичної практики виступають різні види туристичних компаній, організацій та установ, що надають населенню туристичні послуги (туристичні фірми, туристичні агентства й агенції, туристичні оператори, туристичні центри тощо), управління і департаменти розвитку туризму при обласних та міських адміністраціях, організаційно-методичні центри туризму, центри туризму, краєзнавства та екскурсій, центри дитячо-юнацького туризму та інші установи, профіль роботи яких збігається з фахом і з якими укладено договір про проведення фахової туристичної практики. За умови неможливості проходження практики на базі зазначених установ (суворі карантинні обмеження, правовий режим воєнного стану тощо), студент прикріплюється до кафедри соціально-економічної географії і регіонаознавства імені Костянтина Немця Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

1.2. Мета практики – закріплення знань, одержаних у процесі вивчення загальних та спеціальних навчальних дисциплін першого року навчання у магістратурі, набуття умінь та навичок практичної діяльності у предметній галузі краєзнавчо-туристичної та екскурсійної роботи. Під час проходження фахової туристичної практики студент стає

учасником практичної діяльності, спостерігає і аналізує різні сторони роботи фахівців-практиків, які працюють в екскурсійній справі, вчаться проводити краєзнавчо-туристичну роботу серед учнівської молоді.

1.3. Основні завдання практики:

- ознайомлення з діяльністю бази практики, її структурою та напрямками діяльності;
- закріплення студентами отриманих знань, умінь та навичок, формування професійних компетентностей географа, фахівця з краєзнавства та туризму, гід-екскурсовода;
- розвиток у студентів-практикантів інтересу до екскурсійної та краєзнавчо-туристичної справи;
- знайомство з конкретними умовами сучасної професійної діяльності фахівця з туризму та екскурсовода;
- вивчення передового досвіду з краєзнавчо-туристичної та екскурсійної діяльності, його використання у професійній діяльності;
- формування професійних здібностей на основі досвіду фахової туристичної практики та формування навичок самоосвіти і самовдосконалення;
- формування психолого-педагогічної готовності до роботи з учнями з використанням сучасних освітніх технологій, методів і прийомів краєзнавчо-туристичної та екскурсійної діяльності;
- виконання студентом-практикантом покладених на нього посадових обов'язків з метою закріплення знань, умінь та навичок, формування професійних компетентностей фахівця з туризму та екскурсовода;
- ознайомлення з особливостями сучасної краєзнавчо-туристичної та екскурсійної справи.

1.4. Кількість кредитів – 5.

1.5. Загальна кількість годин – 150.

1.6. Характеристика практики	
Дисципліна за вибором	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
2-й	
Семестр	
3-й	

1.6. Перелік компетентностей, що формує фахова туристична практика загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність працювати в команді.

спеціальні (фахові) компетентності:

СК 6. Здатність застосовувати у професійній діяльності теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моделювання та прогнозування.

СК 8. Здатність планувати, проводити та публічно презентувати результати

наукових досліджень, забезпечити зрозуміле донесення власних знань, висновків та аргументів до фахівців і нефахівців.

СК 10. Уміння проводити аналіз туристсько-рекреаційного потенціалу територій та давати оцінку туристсько-рекреаційних ресурсів.

СК 11. Здатність використовувати професійно профільовані знання й практичні навички для проведення комплексного географічного аналізу туристсько-рекреаційної діяльності окремих територій.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує фахова туристична практика:

ПР01. Застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації.

ПР02. Оцінювати результати власної роботи, демонструвати уміння працювати в команді.

ПР05. Вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень.

ПР12. Планувати й виконувати теоретичні та прикладні дослідження, робити обґрунтовані висновки, аналізувати та презентувати результати досліджень.

ПР14. Аналізувати потенціал територій щодо здійснення туристсько-рекреаційної діяльності.

ПР15. Аналізувати регіональні відмінності розвитку туризму та рекреації за різноманітними джерелами.

1.8. Пререквізити: успішне опанування обов'язковими навчальними дисциплінами «Туристсько-рекреаційні ресурси світу», «Організація туристичної діяльності», «Management of tourist and recreational activities (Управління туристсько-рекреаційною діяльністю)», проходження науково-дослідницької та виробничої практики, а також успішне опанування п'ятьма вибіровими дисциплінами серед наступних: «Географія внутрішнього туризму», «Географія туризму України», «Географічне країнознавство», «Музеєзнавство», «Музеї світу», «Музейний туризм», «Науковий семінар з питань туристсько-рекреаційних досліджень», «Теоретико-методологічний семінар з питань туристсько-рекреаційних досліджень», «Географія міжнародного туризму», «Міжнародні туристичні потоки», «Спеціалізований туризм», «Рекреаційно-туристське природокористування», «Рекреаційне природокористування», «Рекреація на природоохоронних територіях».

2. Зміст та організація фахової туристичної практики

Зміст фахової туристичної практики студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти визначається її метою. З одного боку, він передбачає збір фактичного матеріалу і проведення досліджень, необхідних для підготовки кваліфікаційної роботи магістра, з іншого – включає в себе сукупність робіт, які необхідно виконати на робочому місці конкретної бази практики з метою підвищення професійно-кваліфікаційного рівня практиканта.

При проходженні практики студент-практикант зобов'язаний виконувати правила внутрішнього розпорядку установи, суворо дотримуватися трудової дисципліни, приймати участь у громадському житті трудового колективу установи.

Щоденна робота студента-практиканта полягає у збиранні та вивченні інформаційних матеріалів за програмою практики, виконання трудових обов'язків на

робочому місці, оформленні документації, заповненні щоденника фахової туристичної практики, який видається студенту на початку практики.

Керівництво фаховою туристичною практикою здійснюється досвідченими викладачами кафедри соціально-економічної географії і регіонознавства імені Костянтина Немця Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна і призначеним фахівцем від установи та передбачає консультування з питань краєзнавчо-туристичної й екскурсійної діяльності, контролювання виконання програми практики та дотримання трудової дисципліни.

Тематичний план фахової туристичної практики

Розділ 1. Підготовчий етап практики

У ході даного етапу практики студент:

1. Приймає участь в установчій конференції з практики, в ході якої відбувається ознайомлення з програмою практики. Інструктаж з техніки безпеки. Отримання індивідуальних завдань. Доведення до студентів змісту індивідуальних завдань.
2. Вивчає світовий та вітчизняний досвід, статті у фахових виданнях та тези доповідей конференцій, присвячені краєзнавчо-туристичній та екскурсійній роботі, зокрема з учнівською молоддю.

Розділ 2. Знайомство з базою практики та її діяльністю

1. Загальні відомості (*назва, юридична адреса, підпорядкованість, мета та завдання діяльності тощо*).
2. Структура – *горизонтальний (кількість та назви підрозділів, відділів) та вертикальний поділ праці*.
3. Відомості про відділ, в якому студент проходив практику (*назва, мета та завдання діяльності*).
4. Посадові обов'язки працівників.
5. Напрями діяльності.

Розділ 3. Виконання обов'язків за фахом, виконання індивідуального завдання

У ході даного етапу практики студент:

1. Виконує посадові обов'язки за фахом.
2. Виконує індивідуальне завдання (*одне на вибір студента, бажано в рамках теми магістерського дослідження*):
 - а) розробити екскурсійний маршрут та план екскурсії по Харкову або Харківській області (або іншому регіону/країні). Провести розроблену екскурсію. Зробити самоаналіз проведеної екскурсії;
 - б) запропонувати та розробити план роботи краєзнавчо-туристичного гуртка (*назва, мета і завдання діяльності, для учнів якого віку, періодичність зборів, орієнтовні теми занять, тобто програма гуртка тощо*). Розробити план-конспект одного із занять запропонованого гуртка. Провести його. Зробити самоаналіз проведеного заняття;
 - в) скласти план проведення дня туризму, присвяченого Всесвітньому дню туризму (27 вересня) та розробити розгорнутий план-конспект туристичного заходу до цього дня. Підготувати необхідні методичні та дидактичні матеріали для проведення заходу. Провести його. Зробити самоаналіз проведеного заходу;

- г) запропонувати та розробити план проведення змагання, зльоту, конкурсу, фестивалю, спартакіади тощо з туристичного або краєзнавчо-туристичного напрямку на базі практики. За можливістю провести захід. Зробити самоаналіз проведеного заходу;
- д) розробити туристично-освітній квест (наприклад, для учнівської молоді або студентів) з використанням краєзнавчих матеріалів Харківщини чи іншого регіону. Обрати тему квесту (історико-краєзнавчу, культурно-географічну, природничу тощо). Скласти сценарій проведення (завдання для учасників, маршрут, правила). Підготувати карту-схему маршруту та необхідні дидактичні матеріали. За можливістю провести квест. Зробити самоаналіз проведеного заходу;
- е) розробити туристичний бренд території (логотип, гасло, коротка концепція промоції) – на прикладі одного з районів чи населених пунктів Харківської області. Обрати населений пункт, район або туристсько-рекреаційний об'єкт Харківської області (або іншої території). Запропонувати логотип та слоган (гасло) бренду. Скласти коротку концепцію промоції території (цільова аудиторія, канали комунікації, очікувані результати). Підготувати візуальні матеріали для презентації. Підготувати презентацію (8-12 слайдів) та усну доповідь (5-7 хвилин) розробленого туристичного бренду території. Презентувати та захистити його;
- ж) розробити соціальний/волонтерський проєкт у сфері краєзнавства і туризму. Обрати напрям (наприклад: «Туризм для всіх», «Відкрий для себе Харківщину», «Доступний туризм для дітей з особливими потребами» тощо). Сформулювати мету, завдання та очікувані результати проєкту. Розробити план реалізації з основними етапами та заходами. Підготувати презентаційні матеріали для популяризації проєкту. Презентувати та захистити проєкт;
- з) скласти навчально-методичний комплект (робочий зошит, карти, завдання) для проведення шкільної туристично-краєзнавчої гри. Розробити тематику та завдання для гри (тестові, практичні, творчі). Підготувати матеріали для роботи учасників (робочі зошити, картки-завдання, карти). Передбачити критерії оцінювання виконаних завдань. За можливістю провести гру. Зробити самоаналіз проведеного заходу.
3. Відвідує заходи інших практикантів та бере участь в їх обговоренні.
4. Оформляє звітність.
5. Захищає результати практики на засіданні кафедри у встановленому порядку.

3. Структура фахової туристичної практики

Назви розділів	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
		ауд. (дист.)	кам.	інд.	с.р.
Розділ 1. Підготовчий етап практики					
Разом за розділом 1	24	4			20
Розділ 2. Знайомство з базою практики та її діяльністю					
Разом за розділом 2	28	8	20		
Розділ 3. Виконання обов’язків за фахом, виконання індивідуального завдання					

Разом за розділом 3	98	18	20	30	30
Усього годин	150	30	40	30	50

4. Теми аудиторної, камеральної та індивідуальної роботи

№ з/п	Назва теми аудиторної роботи	Кількість годин, денна форма
1	Установча конференція з практики	4
2	Відвідування бази практики, ознайомлення з її діяльністю	8
3	Виконання обов'язків на конкретному робочому місці	5
4	Проведення обраного екскурсійного або краєзнавчо-туристичного заняття / заходу	4
5	Відвідування занять / заходів, проведених іншими практикантами	5
6	Захист результатів практики на засіданні кафедри у встановленому порядку	4
Всього		30
№ з/п	Назва теми камеральної та індивідуальної роботи	Кількість годин, денна форма
1	Знайомство з базою практики	10
2	Робота з документацією організації	10
3	Розробка навчально-методичних матеріалів у рамках виконання індивідуального завдання (<i>одного на вибір студента, бажано в рамках теми магістерського дослідження</i>): а) розробка екскурсійного маршруту та плану екскурсії по Харкову або Харківській області (або іншому регіону/країні); б) розробка плану роботи краєзнавчо-туристичного гуртка; в) розробка плану проведення дня туризму, присвяченого Всесвітньому дню туризму (27 вересня), та розгорнутого плану-конспекту туристичного заходу до цього дня; г) розробка плану проведення змагання, зльоту, конкурсу, фестивалю, спартакіади тощо з туристичного або краєзнавчо-туристичного напрямку на базі практики; д) розробка туристично-освітнього квесту (наприклад, для учнівської молоді або студентів) з використанням краєзнавчих матеріалів Харківщини чи іншого регіону; е) розробка туристичного бренду території на прикладі одного з районів чи населених пунктів Харківської області (або іншого регіону/країни); ж) розробка соціального/волонтерського проєкту у сфері краєзнавства і туризму; з) розробка шкільної туристично-краєзнавчої гри.	25

4	Самоаналіз проведеного заходу / заняття	5
5	Формулювання висновків, оформлення звіту, щоденника практики	20
Всього		70

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин, денна форма
1	Вивчення світового та вітчизняного досвіду, статей у фахових виданнях та тез доповідей конференцій, присвячених краєзнавчо-туристичній та екскурсійній роботі, зокрема з учнівською молоддю	20
2	Аналіз занять / заходів, проведених іншими практикантами	10
3	Систематизація зібраної інформації	20
Всього		50

6. Методи контролю

Підготовка студентами звіту з фахової туристичної практики та захист результатів практики на засіданні кафедри соціально-економічної географії і регіоназнавства імені Костянтина Немця.

Звіт з фахової туристичної практики має включати результати виконання всіх завдань, що передбачені програмою практики:

- щоденник практики;
- індивідуальне завдання;
- висновки щодо проходження практики.

7. Схема нарахування балів

Вид роботи	За звітну документацію
Кількість балів	100 б.
Розбаловка за видами роботи	Виконання обов'язків за фахом, виконання індивідуального завдання – до 70 б. ; Оформлення звіту з практики згідно з наданими вимогами – до 15 б. ; Захист результатів практики на засіданні кафедри – до 15 б. До захисту допускаються студенти, які виконали програму практики, представили звіт згідно з установленою формою.

Критерії оцінювання результатів фахової туристичної практики

Виконання обов'язків за фахом, виконання індивідуального завдання	Оформлення звіту з практики згідно з наданими вимогами	Захист результатів практики на засіданні кафедри
70 б.	15 б.	15 б.

оцінка керівника практики від установи-базис практики – до 10 б.	Грамотність оформлення текстового матеріалу – до 5 б.	Якість і повнота розкриття тематики дослідження та результатів практики під час виступу, якість та дотримання структури презентації – до 5 б.
оцінка керівника практики від університету – до 60 б. : теоретико-методичний рівень виконання індивідуального завдання – до 30 б. практичний рівень виконання індивідуального завдання – до 30 б.	Якість оформлення графічного матеріалу – до 5 б.	Відповідність отриманих висновків до завдань практики – до 3 б.
	Якість оформлення і повнота списку використаних джерел інформації – до 5 б.	Відповіді на запитання студентів та викладачів – до 5 б.
		Участь у дискусії – до 2 б.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Бабарицька В. К., Короткова А. Я., Малиновська О. Ю. Екскурсоведство і музеєзнавство : навчальний посібник. Київ : Альтерпрес, 2007. 462 с.
2. Бейдик О. О. Рекреаційні ресурси України : навчальний посібник. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : Альтерпрес, 2011. 462 с.
3. Браславська О. В. Рекреаційна географія : навчальний посібник. Вид. 2-ге, допов. і перероб. Вінниця : ФОП Рогальська І. О., 2020. 328 с.
4. Гурова Д. Д., Шморгуєнко Є. О. Рекреаційна географія : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Запоріжжя, 2022. 110 с.
5. Доценко А. І. Географія туризму: навчальний посібник. Київ : Університет. «Україна», 2020. 177 с.
6. Колотуха О. В., Онищенко Є. В. Методика організації краєзнавчо-туристичної роботи : навчально-методичний комплекс. Кропивницький : ФОП Піскова М. А., 2016. 32 с.
7. Король О. Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі : навчально-методичний посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. 144 с.
8. Крачило М. П. Краєзнавство і туризм : навчальний посібник для вузів. Ред.: О. Ф. Трегуб. Київ : Вища школа, 1994. 191 с.
9. Кузик С. П. Географія туризму : навчальний посібник. Київ : Знання, 2011. 271 с.

10. Любіцева О. О., Панкова В. Є., Стафійчук Є. В. Туристичні ресурси України : навчальний посібник. Київ : Альтерпрес, 2007. 369 с.
11. Леоненко Н. А. Організація екскурсійної діяльності : конспект лекцій. Харків : НУЦЗУ, 2019. 167 с.
12. Масляк П. О. Рекреаційна географія : навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 343 с.
13. Організаційно-екскурсійна діяльність : конспект лекцій. Укладач Т. Л. Повалій. Суми : Сумський державний університет, 2022. 173 с.
14. Панкова Є. В. Туристичне краєзнавство : навчальний посібник. Київ : Альтерпрес, 2003. 351 с.
15. Петранівський В. Л., Рутинський М. Й. Туристичне краєзнавство : навчальний посібник. За ред. проф. Ф. Д. Заставного. Київ : Знання, 2006. 575 с.
16. Покоłodна М. М. Організація екскурсійної діяльності : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова, 2017. 180 с.
17. Рутинський М. Й. Географія туризму України : навчально-методичний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 160 с.
18. Смаль І. В. Основи географії рекреації і туризму : навчальний посібник. Ніжин : Вид-во НДПУ імені М. Гоголя, 2004. 264 с.
19. Стафійчук В. І. Рекреалогія : навчальний посібник. Київ : Альтерпрес, 2006. 264 с.
20. Ткаченко Т. Г. Географія туризму: навчальний посібник. Харків : ХНАУ, 2020. 224 с.

Допоміжна література:

1. Екскурсійно-туристична та краєзнавча робота з молоддю: навчально-пізнавальна й оздоровча цінність. Науково-допоміжний бібліографічний покажчик. Уклад.: З. М. Горова, В. В. Косенко. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. 236 с.
2. Каднічанський Д. Молодіжний і навчальний туризм : курс лекцій. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 60 с.
3. Заставецька Л. Б. Організація краєзнавчо-туристичної роботи в школі : курс лекцій. Тернопіль : Видавничий центр ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2011. 104 с.
4. Зеленська Л. І., Троценко О. В. Практикум із туристично-краєзнавчої роботи з географії. Дніпропетровськ : РВВ ДНУ, 2012. 80 с.
5. Обозний В. В. Туристсько-краєзнавча практика у педагогічному вузі. Київ, 2004. 228 с.
6. Олішевська Ю. А. Туристсько-краєзнавча діяльність і моніторинг географічного середовища : навчально-методичний комплекс. Київ, 2013. 50 с.
7. Олішевська Ю. А. Шкільне географічне краєзнавство : навчальний посібник. Київ : «ФО-П Кравченко». 175 с.
8. Прокопчук В. С. Шкільне краєзнавство : навчальний посібник. Наук. ред. П. Т. Тронько; МОН України, Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка. Київ – Кам'янець-Подільський : Кондор, 2010. 240 с.

9. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Все про туризм. *Туристична бібліотека*. Режим доступу : <https://tourlib.net/ua/>
2. Державне агентство розвитку туризму. Режим доступу : <https://www.tourism.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України. Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Закон України «Про туризм» від 15. 09. 1995 р. № 324/95-ВР : редакція від 15. 11. 2024 р. *Верховна Рада України*. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 травня 2004 р. № 298-р. «Заходи щодо державної підтримки розвитку молодіжного та дитячого туризму». *Урядовий портал*. Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/npas/6253676>
6. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. *Урядовий портал*. Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/npas/249826501>
7. ЮНЕСКО. Список об'єктів всесвітньої спадщини. Режим доступу : <http://whc.unesco.org/pg.cfm?cid=31>
8. 7 чудес України. Режим доступу : <https://7chudes.in.ua/nomination/7-chudes/>
9. TourMIS (розвиток туризму в містах). URL : <https://www.tourmis.info/>